

<https://doi.org/10.36719/2706-6185/45/36-42>

Eldar Cəfərov

Bakı Dövlət Universiteti
siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru
<https://orcid.org/0000-0001-8563-697X>
eldarjafarov@bsu.edu.az

Şahin Əsgərzadə

Bakı Dövlət Universiteti
magistrant
<https://orcid.org/0009-0009-2576-844X>
sahinaskerzade@gmail.com

Azərbaycanın Balkan dövlətləri ilə əlaqələri: strateji əməkdaşlıq və inkişaf perspektivləri

Xülasə

Azərbaycan, mövqeyi və geopolitik əhəmiyyəti ilə beynəlxalq əlaqələrdə mühüm rol oynayan bir ölkədir. Bu xüsusiyyət, onun Balkan dövlətləri ilə olan əlaqələrində də özünü göstərir. Balkan yarımadası, mədəni müxtəliflik və tarixi zənginliklərlə dolu bir region olaraq, Azərbaycan üçün strateji əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan, Balkan ölkələri ilə əlaqələrini müxtəlif sahələrdə inkişaf etdirir və bu əlaqələr hər iki tərəfin faydasına xidmət edir. Bu məqalə, Azərbaycanın Balkan dövlətləri ilə olan əlaqələrinin müxtəlif sahələrdəki inkişafını araşdıracaq, xüsusilə enerji, iqtisadiyyat, mədəniyyət və təhlükəsizlik sahələrindəki əməkdaşlığını vurğulamaq məqsədi güdür. Balkan regionunun enerjiyə olan ehtiyacı və Azərbaycanın bu ehtiyacı qarşılamaq üzrə potensialı, iki tərəf arasında mühüm əlaqələr yaratmışdır. Eyni zamanda, ticarət və mədəniyyət sahəsində də əməkdaşlıq daha da güclənir. Bu məqalədə həmçinin Monteneqro və Serbiya ilə olan ikitərəfli əlaqələr də ətraflı şəkildə incələniləcəkdir.

Açar sözlər: *diplomatik əlaqələr, enerji əməkdaşlığı, mədəniyyət mübadiləsi, təhlükəsizlik və sabitlik, regional inkişaf*

Eldar Jafarov

Baku State University
PhD in Political Sciences
<https://orcid.org/0000-0001-8563-697X>
eldarjafarov@bsu.edu.az

Shahin Askarzadeh

Baku State University
Master student
<https://orcid.org/0009-0009-2576-844X>
sahinaskerzade@gmail.com

The Relations of Azerbaijan with the Balkan States: Strategic Cooperation and Development Perspectives

Abstract

Azerbaijan, with its position and geopolitical significance, plays an important role in international relations. This feature is also reflected in its relations with the Balkan states. The Balkan Peninsula, a region rich in cultural diversity and historical significance, holds strategic importance for Azerbaijan. Azerbaijan develops its relations with the Balkan countries in various fields, and these relations serve the mutual benefit of both parties. This article will explore the development of Azerbaijan's relations with the Balkan states in various areas, particularly focusing on cooperation in

energy, economy, culture, and security. The need for energy of the Balkan region and Azerbaijan's potential to meet those needs have created significant connections between the two sides. Additionally, cooperation in trade and culture is strengthening. This article will also examine bilateral relations with Montenegro and Serbia in more detail.

Keywords: *diplomatic relations, energy cooperation, cultural exchange, security and stability, regional development*

Giriş

Azərbaycan, müstəqilliyini əldə etdikdən sonra beynəlxalq siyasətdə mühüm bir oyunçuya çevrilmişdir. Bu gün Azərbaycanın geosiyasi mövqeyi, zəngin təbii resursları və inkişaf etmiş iqtisadiyyatı, onu yalnız Cənubi Qafqazda deyil, həm də dünya miqyasında əhəmiyyətli bir aktor halına gətirir. Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlərdəki fəal mövqeyi, ölkənin xarici siyasətinin müxtəlif sahələrdə balanslı bir yanaşma ilə qurulmasına səbəb olmuşdur. Ölkə, dünya iqtisadiyyatına və beynəlxalq təhlükəsizlik məsələlərinə öz töhfələrini vermək üçün həm regional, həm də global tərəfdaşları ilə sıx əlaqələr qurur.

Balkan yarımadası isə öz tarixi, mədəniyyəti və strateji mövqeyi ilə dünya siyasətində önəmli bir yer tutmaqdadır. Avropanın cənub-şərqində yerləşən bu region, müxtəlif etnik qrupların, dinlərin və mədəniyyətlərin bir arada yaşadığı, çoxsaylı siyasi və iqtisadi transformasiyalardan keçmiş bir ərazidir. Bu regionda yerləşən dövlətlər, həm tarixi, həm də coğrafi baxımdan çox müxtəlifdirlər. Balkan ölkələri, əsasən Avropa İttifaqı və NATO kimi təşkilatlarla integrasiya prosesində olduqları halda, hələ də regional sabitlik, inkişaf və təhlükəsizlik sahələrində bir sıra çətinliklərlə üzləşirlər.

Azərbaycanın Balkan dövlətləri ilə münasibətləri, həmçinin bu regionla əlaqələrinin inkişafı, Azərbaycanın xarici siyasətinin mühüm istiqamətlərindən biridir. Balkan dövlətləri ilə münasibətlər, sadəcə iqtisadi əməkdaşlıqla məhdudlaşmır; Azərbaycan, bu regionda həm də enerji təchizatı, mədəniyyət mübadiləsi, regional təhlükəsizlik və diplomatik əlaqələr baxımından mühüm bir tərəfdaşdır. Bu münasibətlərin inkişafı, həm Azərbaycan üçün, həm də Balkan ölkələri üçün qarşılıqlı fayda təmin edir (Azərbaycan və Monteneqro enerji tərəfdaşlığını gücləndirmək niyyətindədir, 2025).

Tədqiqat

Azərbaycanın Balkanlarla əlaqələri, iqtisadi əməkdaşlığın artması ilə paralel olaraq, regionda mövcud olan enerji ehtiyatları və təhlükəsizlik məsələləri baxımından da mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Xüsusilə, Balkan ölkələri, Cənubi Avropa və Avropa İttifaqına enerji nəqli məsələsində müstəqilliklərini artırmaq və təbii qaz tədarükünü diversifikasiya etmək istəyirlər. Bu baxımdan, Azərbaycanın Xəzər bölgəsindən Avropaya enerji tədarükü həyata keçirmək potensialı, iki tərəf arasında əməkdaşlığı daha da vacib edir.

Bu məqalədə, Azərbaycanın Balkan dövlətləri ilə olan əlaqələri geniş şəkildə təhlil ediləcək və xüsusən enerji, iqtisadiyyat, təhlükəsizlik və mədəni mübadilə sahələrindəki inkişafı daha dərinlən araşdırılacaqdır. Həmçinin, Monteneqro və Serbiya ilə olan ikitərəfli əlaqələr də ətraflı şəkildə analiz ediləcəkdir.

Ümumi Balkan siyasəti

Azərbaycanın enerji sahəsindəki gücü, onun beynəlxalq əlaqələrində ən əhəmiyyətli amillərdən biridir. Ölkə, xüsusən neft və qaz sahəsindəki zəngin təbii sərvətləri ilə tanınır və bununla yanaşı, enerji təminatında Avropa və Asiya arasında mühüm bir körpü rolunu oynayır. Xəzər regionunda yerləşən Azərbaycan, enerji resursları ilə yalnız öz iqtisadiyyatını gücləndirməkdə deyil, həm də Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində əsas iştirakçı dövlətlərdən birinə çevrilmişdir. Bu xüsusiyyət, Azərbaycanın Balkan ölkələri ilə enerji sahəsindəki əlaqələrinin əsasını təşkil edir.

Azərbaycanın ən mühüm enerji layihələrindən biri, Cənubi Qaz Dəhlizi (Southern Gas Corridor) layihəsidir. Bu layihə, Xəzər dənizindəki **Şahdəniz** yatağından çıxarılan təbii qazı, Gürcüstan və Türkiyə üzərindən Avropaya daşımaq məqsədini güdür. Cənubi Qaz Dəhlizi, Azərbaycanın enerji ixracını artırmaqla yanaşı, Balkan ölkələrinin enerji təchizatını diversifikasiya etməklə regionun enerji təhlükəsizliyinin artırılmasına xidmət edir. Bu layihənin həyata keçirilməsi ilə Balkan ölkələrinə təbii qazın daha etibarlı və davamlı şəkildə tədarükü mümkündür.

Xüsusilə, **TANAP** (Trans-Anadolu Qaz Boru Kəməri) və **TAP** (Trans-Adriatik Qaz Boru Kəməri) layihələri, Azərbaycanın təbii qazını Balkan dövlətlərinə çatdırmağı hədəfləyir. TAP layihəsi, qazı Cənubi İtaliyaya və digər Avropa ölkələrinə çatdırmaqla yanaşı, Balkan ölkələri üçün də əhəmiyyətli bir enerji mənbəyi olacaq. Bu, regionun enerji mənbələrini şaxələndirməyə kömək edəcək və asılılığını azaldacaqdır.

Azərbaycan, Balkan ölkələrindəki ərazi münaqişələrinin sülh yolu ilə həllinə öz dəstəyini göstərir və diplomatik vasitələrlə bu ölkələrə kömək edir. Məsələn, Azərbaycan, Serbiya və Kosovonun mübahisələrində, habelə Bosniya-Hersoqovina ilə olan münasibətlərdə sülh və sabitlik təşviqləri həyata keçirir. Bu tip münaqişələrdə, Azərbaycan hər iki tərəfin maraqlarını nəzərə alaraq, tərəfsiz bir vasitəçi rolunu oynayır və sülh proseslərinin irəliləməsinə dəstək verir.

Azərbaycan, Balkan ölkələri ilə diplomatik əlaqələrini inkişaf etdirərkən, bu ölkələrə yalnız iqtisadi və mədəni deyil, həm də təhlükəsizlik və siyasi sahələrdə də dəstək verir. Azərbaycan, regionda sabitliyin təmin olunmasında vacib rol oynayır və bunu beynəlxalq səviyyədə qəbul etdirir. Azərbaycanın diplomatik fəaliyyəti, Balkan ölkələrinin beynəlxalq təşkilatlarda, xüsusən də BMT, NATO və Avropa Şurası kimi təşkilatlarda öz maraqlarını qorumağa imkan yaradır (Azərbaycan-Serbiya əlaqələri: İkitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlığın inkişafı yaxşı perspektivlər vəd edir, 2022).

Azərbaycan, Balkan dövlətləri ilə qarşılıqlı diplomatik əlaqələri gücləndirərək, regional təhlükəsizlik məsələlərinə dair müzakirələrdə aktiv iştirak edir. Bu, yalnız beynəlxalq təşkilatlarda deyil, həm də ikitərəfli əlaqələrdə konkret təhlükəsizlik məsələlərinin həllinə yönəlmiş müzakirələr aparmaq məqsədi güdür. Azərbaycan, Balkan dövlətləri ilə müxtəlif təhlükəsizlik məsələlərində birgə fəaliyyət göstərərək, həm öz maraqlarını, həm də regionun ümumi maraqlarını təmin etməyə çalışır.

Balkan ölkələri, NATO-nun üzvü olan ölkələrdir və Azərbaycan, NATO ilə də əməkdaşlıq edir. Bu çərçivədə, Azərbaycan, NATO ilə birgə təlimlər keçirərək, regional təhlükəsizlik məsələlərində iştirak edir. Azərbaycan, Balkan ölkələrinə NATO-nun müvafiq strukturlarına inteqrasiya olunmaqda dəstək verir və bu təşkilat vasitəsilə təhlükəsizlik sahəsindəki təcrübəsini paylaşır (Bakıdan Monteneqroya çarter aviareysləri həyata keçiriləcək, 2016).

Azərbaycan-Monteneqro münasibətləri

Monteneqro, Balkan yarımadasının cənub-qərb hissəsində yerləşən kiçik, lakin strateji əhəmiyyətə malik bir ölkədir. 2006-cı ildə müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra, Monteneqro beynəlxalq aləmdə öz mövqeyini gücləndirmək üçün bir sıra təşəbbüslər həyata keçirmişdir. Azərbaycan Monteneqronun müstəqilliyini 24 iyul 2006-cı ildə tanımışdır. 24 aprel 2008-ci il tarixində Azərbaycan Respublikası və Monteneqro arasında diplomatik əlaqələrin yaradılması haqqında Protokol imzalanmışdır.

24 aprel 2012-ci il tarixində Azərbaycanın Monteneqroda, 5 aprel 2019-cu il tarixində Monteneqronun Azərbaycanda diplomatik nümayəndəlikləri fəaliyyətə başlamışdır. 3 dekabr 2013-cü il tarixində Monteneqronun Azərbaycanda Fəxri konsulluğu açılmışdır (Xarici İşlər Nazirliyi, 2024).

Azərbaycan, həm regionda, həm də beynəlxalq səviyyədə mövqeyini gücləndirmək məqsədilə Monteneqro ilə əlaqələrini müxtəlif sahələrdə daha da inkişaf etdirir. Bu əməkdaşlıq, yalnız iki ölkə üçün deyil, həm də Balkan regionunun və Cənubi Avropanın sabitliyi və inkişafı baxımından əhəmiyyətlidir.

Azərbaycan, Monteneqro ilə olan münasibətlərində xüsusilə ikitərəfli diplomatik əlaqələrin genişləndirilməsinə xüsusi diqqət yetirir. Həmçinin, beynəlxalq təşkilatlarda, xüsusilə BMT-də, Azərbaycanın mövqeyini Monteneqro dəstəkləyir. Bu dəstək, xüsusən Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü məsələlərində nəzərə çarpır. Monteneqro, Azərbaycanın beynəlxalq müstəqilliyini tanıyır və bu məsələlərdə Azərbaycanın tərəfini tutmağa davam edir.

Azərbaycan və Monteneqro arasında qarşılıqlı diplomatik təmaslar, yüksək səviyyəli görüşlər, qarşılıqlı səfərlər və əməkdaşlıq istiqamətində müzakirələr aparılmaqda davam edir. Hər iki ölkə müxtəlif sahələrdə – siyasi, iqtisadi və mədəni – qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq qurmağa maraqlıdır. Bu məqsədlə qarşılıqlı səfərlər və diplomatik dialoqlar tez-tez həyata keçirilir.

Azərbaycan və Monteneqro arasında iqtisadi əməkdaşlıq artmaqda davam edir. Həm ticarət dövriyyəsi, həm də qarşılıqlı investisiyalar sahəsində sıx əməkdaşlıq mövcuddur. Monteneqro, turizm sahəsində inkişaf etməkdə olan bir ölkədir və burada geniş sərmayə qoyuluşu potensialı vardır.

Azərbaycanın iş adamları və investorları, Monteneqroda turizm və əmlak bazarlarında investisiya yatırmaq üçün geniş imkanlara malikdirlər. Bu sahədə Azərbaycanın Monteneqro ilə olan əlaqələri ticarət dövriyyəsinin artırılmasına və iki ölkə arasında iqtisadi münasibətlərin daha da güclənməsinə gətirib çıxarır.

Eyni zamanda, Azərbaycan, Monteneqroda infrastruktur layihələrinə investisiya qoymağı da nəzərdən keçirir. Xüsusilə nəqliyyat, enerji və infrastruktur sahələrində əməkdaşlıq potensialı var. Azərbaycanlı şirkətlər, Monteneqroda böyük infrastruktur layihələrinə qatılmaq, burada yolların, körpülərin, enerji təchizatı sistemlərinin qurulmasında iştirak etməkdə maraqlıdırlar. 28 iyun 2024-cü ildə Monteneqronun paytaxtı Podqoritsa şəhərində Monteneqro-Azərbaycan biznes forumu və iki ölkənin hökumətləri arasında iqtisadi əməkdaşlıq üzrə Birgə Komissiyanın 3-cü iclası keçirilib. Keçirilən belə biznes forumların ölkələrimizin işgüzar dairələri arasında əlaqələrin qurulması və genişlənməsində əhəmiyyəti rolu var (Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, 2024)

2016-cı ildən etibarən Azərbaycan Hava yolları və 2024-cü ildən etibarən Air-Montenegro hava yolları şirkətləri Bakı şəhəri ilə Monteneqronun Tivat şəhəri arasında çarter resyləri həyata keçirir (Bakı hava limanı "Air Montenegro" aviaşirkətinin ilk reysini qarşılayıb, 2024).

Monteneqro, enerji təminatında müxtəlif mənbələrə ehtiyac duyur. Azərbaycan isə özünün zəngin enerji resursları ilə bu sahədə böyük təcrübəyə malikdir. Azərbaycan və Monteneqro arasında enerji sahəsində sıx əməkdaşlıq mövcuddur. Həm təbii qaz, həm də elektrik enerjisi sahələrində qarşılıqlı maraqlar mövcuddur. Azərbaycanın enerji şirkətləri, Monteneqroda enerji infrastrukturunu gücləndirmək və enerji təminatını daha da optimallaşdırmaq üçün müxtəlif layihələrə qatılmağa maraqlıdırlar (Report, 2025)

Monteneqro, Azərbaycanın enerji resurslarından faydalanmaqla yanaşı, öz enerji bazarını diversifikasiya etməyə çalışır. Bu əməkdaşlıq, həm də Avropa enerji bazarına inteqrasiya etmə istiqamətində əhəmiyyətli bir addım ola bilər. Azərbaycan, Monteneqroya enerji ixracını artırmaqla yanaşı, enerji effektivliyi və bərpa olunan enerji sahəsində də layihələrə qatılmağa hazırdır.

Eyni zamanda, Monteneqroda Azərbaycan mədəniyyətini təbliğ etmək məqsədilə xüsusi tədbirlər, sərgilər və mədəniyyət həftələri təşkil olunur. Bu tədbirlər, hər iki ölkənin xalqları arasında qarşılıqlı anlayış və hörmətin artırılmasına yönəlib (Azərbaycan Respublikası ilə Serbiya Respublikası arasında ikitərəfli münasibətlər, 2024).

Azərbaycan, Balkan regionunda və daha geniş şəkildə Cənubi Avropada sabitlik və təhlükəsizliyin təmin olunmasına böyük diqqət yetirir. Monteneqro, NATO-nun üzvü olan bir ölkə olaraq, bu sahədə Azərbaycanla əməkdaşlıq edir. Terrorizm və radikalizmin qarşısının alınması, regional münasibətlər və təbii fəlakətlərə qarşı mübarizə kimi məsələlərdə iki ölkə arasında sıx diplomatik və təhlükəsizlik əməkdaşlığı mövcuddur (Monteneqro-Azərbaycan biznes forumu və iki ölkənin hökumətləri arasında Birgə Komissiyanın 3-cü iclası keçirildi, 2024).

Azərbaycan, həmçinin Monteneqro ilə hərbi sahədə də əməkdaşlıq etməkdə maraqlıdır. NATO-nun tərkibində fəaliyyət göstərən Monteneqro ilə Azərbaycan, hərbi təlimlər və əməliyyatlar keçirərək, regional təhlükəsizliyin gücləndirilməsinə töhfə verir.

Azərbaycan-Serbiya münasibətləri

Serbiya, Balkanların mərkəzində yerləşən, zəngin tarixi, mədəniyyəti və strateji mövqeyi ilə regionun ən əhəmiyyətli ölkələrindən biridir. Serbiya, həm Avropada, həm də dünya miqyasında özünün siyasətini və iqtisadiyyatını inkişaf etdirmək istiqamətində mühüm addımlar atır. Azərbaycan isə özünün beynəlxalq əlaqələrini genişləndirərək, Serbiya ilə əlaqələrini müxtəlif sahələrdə inkişaf etdirməkdə maraqlıdır. Bu iki ölkə arasında əlaqələrin daha da gücləndirilməsi həm regional, həm də beynəlxalq səviyyədə bir çox strateji məqsədlərə xidmət edir (Belqradada Azərbaycan-Serbiya sənədləri imzalanıb, 2022).

Azərbaycan və Serbiya arasındakı diplomatik əlaqələr 1992-ci ildən başlanmışdır və bu müddət ərzində iki ölkə bir-birinin suverenliyini və ərazi bütövlüyünü dəstəkləmişdir. Hər iki dövlət beynəlxalq müstəvidə öz mövqeyini gücləndirmək və birgə maraqlarını qorumaq üçün sıx əməkdaşlıq edir. Keçmiş Yuqoslaviya Azərbaycanın müstəqilliyini 31 dekabr 1991-ci ildə tanımış, Serbiya və Monteneqro İttifaqı ilə Azərbaycan Respublikası arasında ikitərəfli diplomatik münasibətlər 21 avqust 1997-ci ildə qurulmuşdur. 8 iyun 2011-ci il tarixində Azərbaycanın Serbiyada səfirliyi açılmışdır.

2011-ci ilin fevral ayında Serbiyanın Azərbaycanda səfirliyi təsis edilmişdir (Xarici İşlər Nazirliyi, 2024).

Serbiya, Azərbaycan ilə münasibətlərini yalnız iqtisadi əlaqələrdən ibarət deyil, həm də siyasi məsələlərdə möhkəmləndirmək istəyir. 2013-cü ildə Azərbaycan və Serbiya arasında strateji tərəfdaşlıq haqqında razılaşma imzalanmışdır və bu, ölkələr arasında əlaqələrin daha da inkişaf etməsinə zəmin yaratmışdır. Xüsusilə, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı Serbiya Azərbaycanın mövqeyini dəstəkləmiş və bu dəstək siyasi əlaqələrin güclənməsinə səbəb olmuşdur (E-qanun, 2013).

Eyni zamanda, Serbiya, Azərbaycanın xarici siyasətindəki əsas maraqlarına hörmətlə yanaşır və qarşılıqlı diplomatik səfərlər təşkil edir. Bu səfərlər, müxtəlif sahələrdə müzakirələrin və yeni əməkdaşlıq perspektivlərinin ortaya çıxmasına imkan verir.

Azərbaycan və Serbiya arasındakı iqtisadi əlaqələr son illərdə böyük bir inkişaf yolu keçmişdir. Serbiya, kənd təsərrüfatı, sənaye və xidmətlər sahəsində inkişaf etməkdədir və Azərbaycanlı investorlar Serbiyaya bu sahələrdə sərmayələr yatırmağa maraqlıdırlar. Azərbaycan, Serbiya bazarına yeni məhsullar ixrac etmək və ticarət dövriyyəsini artırmaq üçün bir sıra təşəbbüslər həyata keçirmişdir. Azərbaycanlı iş adamları Serbiyaya investisiyalar qoymaqda maraqlıdır, xüsusilə enerji, infrastruktur və turizm sahələrində.

Serbiya, öz növbəsində Azərbaycanın neft və qaz sektoru ilə maraqlıdır. Azərbaycan, Cənubi Qafqazda enerji təminatında mühüm bir oyunçu olduğu üçün, Serbiya ilə enerji sahəsində əməkdaşlıq böyük əhəmiyyət kəsb edir. Serbiya, enerji təminatını diversifikasiya etmək istəyir və burada Azərbaycanla əməkdaşlıq etmək, alternativ enerji mənbələrindən faydalanmaq imkanı verir.

Bununla yanaşı qeyd etməliyik ki, Serbiya keçmiş Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq hüququn ümumtənzim prinsipi və normalarına, BMT Təhlükəsizlik Şurasının müvafiq qətnamələrinə və ATƏT-in qərarlarına uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının suverenliyi, ərazi bütövlüyü və sərhədlərinin toxunulmazlığı əsasında həll olunmasının dəstəkləyən dövlət olmuşdur.

Qeyd olunmalıdır ki, Azərbaycan da öz növbəsində Serbiyanın suverenliyini və ərazi bütövlüyünü dəstəkləyir, Kosovonun müstəqilliyini tanımır və bütün beynəlxalq müstəvilərdə bu mövqedən çıxış edir. (AZƏRTAC, 2022)

Serbiya, enerji təminatında müxtəlif mənbələrə ehtiyac duyur və burada Azərbaycanın enerji resursları mühüm rol oynaya bilər. Azərbaycan, təbii qaz, neft və elektrik enerjisi sahəsində öz təcrübəsi və resursları ilə Serbiya ilə əməkdaşlıq etməkdə maraqlıdır. Serbiya, Azərbaycanın enerji layihələrinə qatılmaq və enerji təhlükəsizliyini gücləndirmək məqsədilə bu sahədə Azərbaycanın təcrübəsindən faydalanmağa çalışır.

2022-ci ilin noyabrın 23-də Belqradada Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Serbiya Respublikasının Prezidenti Aleksandar Vuçiq ilə geniş tərkibdə görüşü başa çatdıqdan sonra sənədlərin imzalanması mərasimi olub. “Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi ilə Serbiya Respublikasının Serbiya İnkişaf Agentliyi arasında Anlaşma Memorandumu”nu Azərbaycan Respublikasının Serbiya Respublikasındakı səfiri Kamil Xasiyev və Serbiya İnkişaf Agentliyinin direktoru Radoş Qazdiç imzaladılar (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Rəsmi İnternet Saytı, 2025).

Azərbaycan və Serbiya arasında təhsil sahəsində də sıx əlaqələr mövcuddur. Hər iki ölkənin universitetləri arasında tələbə mübadiləsi proqramları və akademik əməkdaşlıq həyata keçirilir. Azərbaycanlı və serb tələbələr arasında təcrübə mübadiləsi, müxtəlif sahələrdə birgə tədqiqatlar və layihələr təşkil olunur. Bu, gənclər arasında qarşılıqlı anlayış və əməkdaşlığı təşviq edir və təhsil sahəsində iki ölkə arasında əlaqələri daha da gücləndirir.

Azərbaycan və Serbiya arasında regional təhlükəsizlik məsələlərində də əməkdaşlıq mövcuddur. Hər iki ölkə, terrorizm, radikalizm və digər təhlükəsizlik təhdidləri ilə mübarizə sahəsində bir-birinə dəstək verir. Serbiya, Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ münaqişəsindəki mövqeyini dəstəkləmiş və bu da iki ölkə arasında siyasi əlaqələrin güclənməsinə səbəb olmuşdur. Eyni zamanda, Serbiya və Azərbaycan, Cənubi Qafqaz və Balkan regionlarında sabitlik və təhlükəsizliyin təmin edilməsi üçün birgə tədbirlər həyata keçirirlər.

Serbiya, NATO üzvü olmasa da, öz təhlükəsizlik və müdafiə sahəsindəki mövqeyini möhkəmləndirməyə çalışır. Azərbaycan, Serbiya ilə hərbi sahədə də əməkdaşlıq edir, hərbi təlimlər, seminarlar

və əməliyyatlar təşkil edərək, regional təhlükəsizliyin gücləndirilməsinə töhfə verir. Həmçinin, hər iki ölkə birgə sərhəd təhlükəsizliyi, narkotiklərlə mübarizə və digər regional məsələlərdə əməkdaşlıq edirlər (Azərbaycan Respublikası və Serbiya Respublikası arasında dostluq münasibətləri və strateji tərəfdaşlıq haqqında bəyannamə, 2025).

Nəticə

Azərbaycanın Balkan dövlətləri ilə olan əlaqələri, həm strateji, həm də iqtisadi baxımdan mühüm bir əhəmiyyətə malikdir. Bu əlaqələrin inkişafı, Azərbaycanın regionda və beynəlxalq miqyasda mövqeyini möhkəmləndirmək və qarşılıqlı maraqlar üzərində əməkdaşlıq qurmaq məqsədini daşıyır. Azərbaycan, Balkan yarımadasının hər iki tərəfi ilə, xüsusilə Monteneqro və Serbiya ilə sıx əlaqələr quraraq, həm enerji, həm iqtisadiyyat, həm də mədəniyyət sahələrində əlaqələrin daha da inkişafına böyük əhəmiyyət verir.

Enerji sahəsindəki əməkdaşlıq, xüsusilə Azərbaycanın enerji təchizatının Balkan ölkələrinə ixracı və bu regionun enerji ehtiyaclarının təmin edilməsi baxımından mühüm rol oynayır. Həm Monteneqro, həm də Serbiya, Azərbaycanın enerji resurslarına böyük maraq göstərir və bu, hər iki ölkə ilə olan əlaqələrin inkişafına imkan yaradır. Eyni zamanda, ticarət sahəsindəki əməkdaşlıq da iki ölkə arasında qarşılıqlı iqtisadi inkişafı dəstəkləyir. Serbiya və Monteneqro, Azərbaycanın geniş iqtisadi potensialından faydalanaraq öz bazarlarını diversifikasiya etmək istəyirlər.

Regional təhlükəsizlik məsələlərində də Azərbaycan, Balkan dövlətləri ilə sıx əməkdaşlıq edir. Serbiya və Monteneqro ilə birgə təhlükəsizlik tədbirləri həyata keçirilir, regional münaqişələrə qarşı birgə mövqeyin dəstəklənməsi, terrorizm və radikalizmlə mübarizə sahəsində əməkdaşlıq genişlənir. Bu əməkdaşlıq, təkcə iki ölkə arasında deyil, həm də geniş Avropa və Cənubi Qafqaz regionlarında sabitliyin təmin olunmasına xidmət edir.

Nəticə olaraq, Azərbaycanın Balkan dövlətləri ilə münasibətləri, təkcə ticarət və iqtisadi əməkdaşlıqla məhdudlaşmır, həm də diplomatik, mədəniyyət və təhlükəsizlik sahələrində də əhəmiyyətli bir inkişaf yolu keçmişdir. Gələcəkdə bu əlaqələrin daha da inkişaf edəcəyi və Azərbaycanın Balkan regionunda daha sıx və güclü tərəfdaşlar qura biləcəyi gözlənilir. Bu əməkdaşlıq, yalnız iki tərəf arasında deyil, həm də geniş regional və beynəlxalq səviyyədə müsbət təsirlər yaradacaqdır.

Ədəbiyyat

1. *Azərbaycan və Monteneqro enerji tərəfdaşlığını gücləndirmək niyyətindədir.* (2025). <https://report.az/energetika/azerbaycan-ve-monteneqro-enerji-terefdasligini-guclendirmek-niyyetindedir/> müraciət tarixi: 20.02.2025
2. *Azərbaycan Respublikası və Serbiya Respublikası arasında dostluq münasibətləri və strateji tərəfdaşlıq haqqında bəyannamə.* (19 aprel 2013-cü il). <https://e-qanun.az/framework/25938> müraciət tarixi: 20.02.2025
3. *Azərbaycan Respublikası ilə Serbiya Respublikası arasında ikitərəfli münasibətlər.* (2024). <https://mfa.gov.az/az/category/avropa/serbiya> müraciət tarixi: 18.02.2025
4. *Azərbaycan Respublikası ilə Monteneqro Respublikası arasında ikitərəfli münasibətlər.* (2023). <https://mfa.gov.az/az/category/avropa/monteneqro> müraciət tarixi: 19.02.2025
5. *Azərbaycan-Serbiya əlaqələri: İkitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlığın inkişafı yaxşı perspektivlər vəd edir.* (2022). https://azertag.az/xeber/azerbaycan_serbiya_elaqeleri_ikiterefli_ve_choxterefli_emekdasligin_inkişafı_yaxşı_perspektivlər_ved edir-2383515 müraciət tarixi: 16.02.2025
6. *Bakı hava limanı "Air Montenegro" aviaşirkətinin ilk reysini qarşılayıb.* (2024). <https://airport.az/az/press-release/baki-hava-limani-air-montenegro-aviasirk-tinin-ilk-reysini-qarsilayib/> müraciət tarixi: 20.02.2025
7. *Bakıdan Montenegroya çarter aviareysləri həyata keçiriləcək.* (2016). https://azertag.az/xeber/bakidan_montenegroya_charter_aviareysleri_heyata_kechirilecek95394 müraciət tarixi: 20.02.2025
8. *Belqradda Azərbaycan-Serbiya sənədləri imzalanıb.* (2022). <https://president.az/az/articles/view/57944> müraciət tarixi: 17.02.2025

9. *Monteneqro-Azərbaycan biznes forumu və iki ölkənin hökumətləri arasında Birgə Komissiyanın 3-cü iclası keçirildi. (2024).* <https://sosial.gov.az/media/xeberler/monteneqro-azerbaycan-biznes-forumu-ve-iki-olkenin-hokumetleri-arasinda-birge-komissiyanın-3-cu-iclası-kecirildi> müraciət tarixi: 20.02.2025

Daxil oldu: 19.11.2024

Qəbul edildi: 21.02.2025